

Силабус
освітнього компонента ОК 6
Українська мова (за професійним спрямуванням)

Назва дисципліни:	«Українська мова (за професійним спрямуванням)»
Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Галузь знань:	С «Соціальні науки, журналістика та інформація»
Спеціальність:	С4 «Психологія»
Освітньо-професійна програма:	«ПСИХОЛОГІЯ (ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ)»
Сторінка курсу в Moodle:	https://dl2022.khadi-kh.com/course/view.php?id=6718
Рік навчання:	1
Семестр:	2 (весняний)
Обсяг освітнього компонента	3 кредити (90 годин)
Форма підсумкового контролю	екзамен
Консультації:	за графіком
Назва кафедри:	українознавства
Мова викладання:	державна
Керівник курсу:	завідувач кафедри, кандидат філологічних наук, магістр педагогіки вищої школи, доцент Нікуліна Неля Василівна
Контактний телефон:	050 638 93 61 (вайбер, телеграм), 068 641 54 65
E-mail:	E-mail кафедри: ukr_khadi@ukr.net

Короткий зміст освітнього компонента:

Метою вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» є формування системи знань про норми сучасної літературної мови як основи культури усного й писемного ділового мовлення фахівців, набуття практичних навичок використання в мовленні наукової та фахової термінології, вироблення вмінь створювати та відтворювати усні й писемні мовленнєві жанри професійного спілкування державною мовою.

Об'єктом вивчення дисципліни є офіційно-діловий і науковий стилі; автотранспортне термінознавство; мовні засоби відповідно до комунікативних намірів, необхідних для високоякісного професійного спілкування.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сучасна українська літературна мова і мовлення у фаховій діяльності.

Основні завдання у вивчення навчальної дисципліни. Після вивчення навчальної дисципліни студент буде **володіти** українськомовною *професійною комунікативною компетенцією*, що визначається як системне інтегративне утворення й містить компетенції різних рівнів:

1) компетенції лінгвістичного рівня:

- *мовна* – володіння засобами мови, тобто одиницями і категоріями всіх її рівнів, стилістичними засобами, законами їх використання тощо;
- *термінологічна* – володіння термінами відповідно до теми висловлювання, вживання термінів відповідно до їх дефініції, розрізнення термінів і професіоналізмів;

- *мовленнєва* – володіння понятійною і операційною основою мовленнєвої діяльності, а отже, сукупністю дій, що становлять систему мовленнєвих умінь сприймати, відтворювати і створювати усні й письмові монологічні та діалогічні висловлювання різних стилів, типів і жанрів.

2) компетенції соціокультурного рівня:

- *етнокультурологічна* – володіння національно маркованими мовними одиницями, українським мовленнєвим етикетом;

- *соціолінгвістична* – володіння навичками розуміти та продукувати мовлення в конкретному соціолінгвістичному контексті спілкування;

3) компетенції прагматичного рівня:

- *дослідницька* – володіння навичками самостійної роботи з навчально-науковими текстами, різними джерелами наукової інформації, зокрема електронними; здатність переробляти тексти;

- *самоорганізаційна* – володіння вміннями самостійного перетворення й доповнення своїх знань, аналізу результатів власного мовлення та навчальної діяльності;

- *інтерактивна* – володіння навичками взаємодії у спільній діяльності;

- *творча* – володіння навичками творчого розв'язання будь-якого навчального завдання; бажання і вміння діяти не за зразком, а оригінально.

Необхідні обов'язкові попередні та супутні навчальні дисципліни:

Пререквізити: шкільний курс української мови.

Кореквізити: університетський навчальний курс «Іноземна мова за професійним спрямуванням», вибіркова дисципліна «Автомобільно-дорожнє термінознавство», «Риторика».

Компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

Очікувані програмні результати навчання з дисципліни:

ПРН 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН 8. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців.

ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

Тематичний план

№ теми	Назва тем (ЛК, ПЗ, СРС)	Кількість годин	
		очна	заочна
1	ПЗ Державна мова України: система норм і стилів.	2	2
	СРС <i>Історія і сучасність українського правопису.</i>	2	2
2	ПЗ Основні вимоги до укладання ділових паперів.	2	2
	СРС <i>Вимоги до змісту та розташовування реквізитів документів за ДСТУ 4163:2020.</i>	4	4
3	ПЗ Документи щодо особового складу і довідково-інформаційні документи.	2	
	СРС <i>Документи: оголошення і запрошення.</i>	4	4
4	ПЗ Обліково-фінансові та господарсько-договірні документи.	2	
	СРС <i>Акт як обліково-фінансовий документ.</i>	4	2
5	ПЗ Організаційно-розпорядчі документи.	2	
	СРС <i>Вказівка як розпорядчий документ.</i>	4	4
6	ПЗ Лексичні та синтаксичні особливості офіційно-ділового стилю фахової документації.	2	
	СРС <i>Книжні та іншомовні слова в текстах фахових документів.</i>	4	4
7	ПЗ Граматичні особливості частин мови у ділових паперах.	2	
	СРС <i>Зв'язок числівника з іменником.</i>	4	4
8	ПЗ Усна фахова комунікація: різновиди й особливості, атрибути.	2	
	СРС <i>Паралінгвістичні засоби у спілкуванні зі закордонними колегами.</i>	4	4
9			
	ПЗ Галузева пресконференція.	2	
	СРС <i>Технологія підготовки і проведення пресконференцій.</i>	4	4
10	ПЗ Організація професійного спілкування.	2	
	СРС <i>Поради для якісного виконання промови під час виступу.</i>	4	4

№ теми	Назва тем (ЛК, ПЗ, СРС)	Кількість годин	
		очна	заочна
11	ПЗ Науковий стиль і дослідницька діяльність студента.	2	
	СРС <i>Реферат: техніка написання і лексичні засоби.</i>	4	4
12	ПЗ Основні форми і види науково-дослідницької діяльності студента.	2	
	СРС <i>Мовні засоби для реалізації наукової діяльності студента.</i>	4	4
13	ПЗ Система основних понять автотранспортного термінознавства.	2	
	СРС <i>Характеристика основних термінологічних словників транспортної галузі.</i>	4	4
14	ПЗ Основні способи термінотворення.	2	
	СРС <i>Використання чужомовних запозичень для найменування понять автомобільного транспорту.</i>	4	4
15	ПЗ Лексико-семантичні процеси в українській автотранспортній термінології.	2	
	СРС <i>Уніфікація і стандартизація термінологій.</i>	4	4
16	ПЗ Підсумкове заняття-узагальнення з навчальної дисципліни: усний і письмовий контролі.	2	0
	Разом		
ПЗ		32	4
СРС		28	56
Підготовка та складання екзамену		30	30
Усього за семестр		90	90

Методи навчання

МН1 – словесний метод (пояснення, дискусія, бесіда тощо);

МН2 – практичний метод (практичні заняття);

МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);

МН4 – робота з довідковою літературою.

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінка з дисципліни та її переведення в оцінки за національною шкалою і шкалою ECTS здійснюється згідно зі СТВНЗ 90.1-02:2023 «Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти».

Сума балів	Оцінка в ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибоко вивчив матеріал, викладає його логічно, послідовно, чітко, переконливо аргументує відповідь, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях.	відмінно
80-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	добре
75-79	C	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.	
67-74	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	задовільно
60-66	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.	
35-59	FX	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	незадовільно
1-34	F	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.	

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Види оцінювання	Поточний контроль	Екзаменаційний контроль	Разом за дисципліну
	T1...T15		
Практична робота на занятті, участь у дискусії	4	30	100
Захист практичних робіт	2,6		

Засоби діагностики результатів навчання

Поточна успішність

1 Поточна успішність здобувачів за виконання навчальних видів робіт на навчальних заняттях і за виконання завдань самостійної роботи оцінюється за допомогою чотирибальної шкали оцінок з наступним перерахуванням у 100-бальною шкалу. Під час оцінювання поточної успішності враховуються всі види робіт, передбачені навчальною програмою.

1.1 Практичні заняття оцінюються виконанням контрольного або індивідуального завдання.

2 Оцінювання поточної успішності здобувачів вищої освіти здійснюється на кожному практичному занятті за стобальною шкалою і заносяться у журнал обліку академічної успішності.

3 Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як середньоарифметична сума балів за кожне заняття, за індивідуальну роботу, поточні контрольні роботи за формулою:

$$K_{\text{поточ}} = \frac{\sum_0^n K_n}{n},$$

де $K_{\text{поточ}}$ – підсумкова оцінка успішності за результатами поточного контролю;

K_n – оцінка успішності n -го заходу поточного контролю;

n – кількість заходів поточного контролю.

Підсумкове оцінювання

1 Підсумковий контроль з виконання курсової роботи проводиться до початку екзаменаційної сесії за графіком консультацій кафедри.

2 Оцінювання самостійності і якості виконання курсової роботи проводиться за результатами її публічного захисту здобувачем перед комісією у складі не менше двох науково-педагогічних працівників кафедри, які призначаються завідувачем кафедри, у тому числі керівника курсової роботи.

3 Під час оцінювання якості виконання курсової роботи враховують зміст, оформлення, організацію виконання та результати публічного захисту курсової роботи, таблиця 4.

4 Загальна підсумкова оцінка за виконання курсової роботи не може перевищувати 100 балів.

5 Залік здобувач вищої освіти отримує на останньому занятті з дисципліни у першому семестрі вивчення дисципліни за результатами поточного оцінювання.

Здобувачі вищої освіти, які мають середню поточну оцінку з дисципліни нижче ніж 60 балів, на останньому занятті можуть підвищити свій поточний бал шляхом складання тестів з дисципліни.

Оцінювання знань здобувачів шляхом тестування здійснюється за шкалою:

- «Відмінно»: не менше 90 % правильних відповідей;
- «Дуже добре»: від 82 % до 89 % правильних відповідей;
- «Добре»: від 74 % до 81 % правильних відповідей;
- «Задовільно»: від 67 % до 73% правильних відповідей;
- «Задовільно достатньо»: від 60 % до 66 % правильних відповідей;
- «Незадовільно»: менше 60 % правильних відповідей.

6 Умовою отримання заліку є:

- відпрацювання всіх пропущених занять;
- середня поточна оцінка з дисципліни не нижче 60 балів.

7 Результат навчання оцінюється:

- за двобальною шкалою (зараховано/не зараховано) згідно з таблицею;
- за 100-бальною шкалою (для диференційованого заліку) згідно з таблицею.

Підсумкова оцінка разом з додатковими балами не може перевищувати 100 балів.

8 Екзамен проводиться після вивчення всіх тем дисципліни і складається здобувачами вищої освіти в період екзаменаційної сесії після закінчення всіх аудиторних занять другого семестру вивчення дисципліни.

9 До екзамену допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали всі види робіт передбачені навчальним планом з дисципліни:

- були присутні на більшості аудиторних занять (лекції, практичні);
- своєчасно відпрацювали всі пропущені заняття;
- набрали мінімальну кількість балів за поточну успішність (не менше 36 балів, що відповідає за національною шкалою «3»);

Якщо поточна успішність з дисципліни нижче ніж 36 балів, здобувач вищої освіти має можливість підвищити свій поточний бал до мінімального до початку екзаменаційної сесії.

10 Оцінювання знань здобувачів при складанні екзамену здійснюється за 100-бальною шкалою.

Оцінювання знань здобувачів шляхом тестування здійснюється за шкалою:

- «Відмінно»: не менше 90 % правильних відповідей;
- «Дуже добре»: від 82 % до 89 % правильних відповідей;
- «Добре»: від 74 % до 81 % правильних відповідей;
- «Задовільно»: від 67 % до 73% правильних відповідей;
- «Задовільно достатньо»: від 60 % до 66 % правильних відповідей;
- «Незадовільно»: менше 60 % правильних відповідей.

11 Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається як середньозважена оцінка, що враховує загальну оцінку за поточну успішність і оцінку за складання екзамену.

12 Розрахунок загальної підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни проводиться за формулою:

$$ПК^{екз} = 0,6 \cdot K^{поточ} + 0,4 \cdot E,$$

де $ПК^{екз}$ – підсумкова оцінка успішності з дисциплін, формою підсумкового контролю для яких є екзамен;

$K^{поточ}$ – підсумкова оцінка успішності за результатами поточного контролю (за 100-бальною шкалою);

E – оцінка за результатами складання екзамену (за 100-бальною шкалою).

0,6 і 0,4 – коефіцієнти співвідношення балів за поточну успішність і складання екзамену.

13 За виконання індивідуальної самостійної роботи та участь у наукових заходах здобувачам нараховуються додаткові бали.

13.1 Додаткові бали додаються до суми балів, набраних здобувачем вищої освіти за поточну навчальну діяльність.

13.2 Кількість додаткових балів не може перевищувати 20 балів.

14. Загальна підсумкова оцінка за вивчення навчальної дисципліни не може перевищувати 100 балів.

Визнання результатів неформальної та інформальної освіти

Визнання результатів неформального та (або) інформального навчання здобувача передбачає виконання таких процедур, як: подання здобувачем заяви щодо визнання (не пізніше як протягом перших 10 робочих днів від початку семестру вивчення дисципліни); ідентифікацію задекларованих здобувачем у письмовій формі результатів неформального та (або) інформального навчання; оцінювання задекларованих результатів навчання здобувача; прийняття рішення про визнання та зарахування здобувачу всіх чи частини результатів навчання за дисципліною або відмову у визнанні. Порядок реалізації цих процедур регламентується СТВНЗ 83.1-02:2022 «Визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти»

Політика курсу:

- курс передбачає роботу в колективі, середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики;
- освоєння дисципліни передбачає обов'язкове відвідування лекцій і практичних занять, а також самостійну роботу;
- самостійна робота передбачає вивчення окремих тем навчальної дисципліни, які винесені відповідно до програми на самостійне опрацювання, або ж були розглянуті стисло;
- усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін;

- якщо здобувач вищої освіти відсутній на заняттях з поважної причини, він презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача;
- під час вивчення курсу здобувачі вищої освіти повинні дотримуватись правил академічної доброчесності, викладених у таких документах: «Правила академічної доброчесності учасників освітнього процесу ХНАДУ» (https://www.khadi.kharkov.ua/fileadmin/P_Standart/pologeniya/stvnz_67_01_dobroch_1.pdf), «Академічна доброчесність. Перевірка тексту академічних, наукових та кваліфікаційних робіт на плагіат» (https://www.khadi.kharkov.ua/fileadmin/P_Standart/pologeniya/stvnz_85.1-02.pdf), «Морально-етичний кодекс учасників освітнього процесу ХНАДУ» (https://www.khadi.kharkov.ua/fileadmin/P_Standart/pologeniya/stvnz_67_01_MEK_1.pdf).
- у разі виявлення факту плагіату здобувач отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі;
- списування під час заліку заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування.

Рекомендовані джерела інформації

1. Базова література

- 1.1 Максимець О. М. Конспект лекцій з української мови (за професійним спрямуванням). Мелітополь: Фізична особа-підприємець (ФОП) Однорог Т. В., 2019. 216 с.
- 1.2 Максимець О. М., Адамович А. Є. Практикум з української мови (за професійним спрямуванням). Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 118 с.
- 1.3 Нікуліна Н.В. та ін. Зошит-конспект з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів ХНАДУ/ Н.В.Нікуліна, Н.П.Книщенко. Видання 3-є, доповн. й виправл. — Харків: Видавництво ХНАДУ, 2020. — 192 с. *(власні напрацювання викладача за дисципліною).*
- 1.4 Нікуліна Н.В., Книщенко Н.П. Українська мова професійного спрямування: Навч. посібник. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2023. 200 с. *(власні напрацювання викладача за дисципліною).*
- 1.5 Нікуліна Н.В. Термінознавство: лінгвістичний опис української термінологічної системи автомобілебудування. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2006. 144 с. *(власні напрацювання викладача за дисципліною).*

2 Допоміжна література

- 2.1 Кацавець Р.С. Ораторське мистецтво: підручник. 2-ге вид., доповн. К. : Алерта, 2018. 216 с.
- 2.2 Книщенко Н. П., Безцінна Ж.П. Українсько-російсько-англійський словник дорожньо-будівельної. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2014. 152 с.
- 2.3 Куньч З., Городиловська Г., Шмілик І. Риторика. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. 496 с.

2.4 Нікуліна Н.В. Короткий російсько-українсько-англійський транспортний словник (основні поняття перевезень на транспорті). Харків: ХНАДУ, 2008. 36 с. *(власні напрацювання викладача за дисципліною)*.

2.5 Нікуліна Н.В., Книщенко Н. П. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Харків: ХНАДУ, 2014. 104 с. *(власні напрацювання викладача за дисципліною)*.

2.6 Нікуліна Н.В. Російсько-український словник автотранспортної термінології і номенклатури. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2014. 528 с. *(власні напрацювання викладача за дисципліною)*.

2.7 Нікуліна Н.В., Шулякова Л.В., Борзенко О.П. Російсько-українсько-англійський словник термінології і номенклатури автомобільного транспорту. Харків: ХНАДУ, 2016. Том1. – 450 с. *(власні напрацювання викладача за дисципліною)*.

2.8 Нікуліна Н.В., Шулякова Л.В., Борзенко О.П. Російсько-українсько-англійський словник термінології і номенклатури автомобільного транспорту. Харків: ХНАДУ, 2018. Том 2. 520 с. *(власні напрацювання викладача за дисципліною)*.

2.9 Тетарчук І.В. Ділова українська мова: навчальний посібник для підготовки до іспитів. Київ: ЦУЛ, 2019. 156 с.

2.10 Українська мова (за професійним спрямуванням): навчальний посібник-практикум [уклад.: Г. Л. Вознюк, С. З. Булик-Верхола, І. П. Васишин, М. В. Гнатюк, І. Б. Ментинська, І. Д. Шмілик]. 10-е видання, доповнене і виправлене. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 308 с.

2.11 Український правопис (новий). Київ : Видавничий дім «Кондор», 2019. – 284 с.

3. Інформаційні ресурси

3.1. Електронна бібліотека. Підручники з української мови (за професійним спрямуванням) <https://sites.google.com/site/ukrmovaprof/elektronna-biblioteka>

3.2. Уроки державної мови. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mova.kreschatic.kiev.ua>

3.3. Нова Мова. Проект розвитку української мови. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.novamova.com.ua>

3.4. Лінгвістичний портал. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mova.info/>

3.5. Російсько-український словник сталих словосполучень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ros-ukr-idioms.wikidot.com/peredmova>

3.6. Словник термінів міжкультурної комунікації Ф.С. Бацевича. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://terminy-mizhkultkomunikacii.wikidot.com/peredmova>

3.7. Як ми говоримо. Поради від Бориса Антоненка-Давидовича. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yak-myhovorymo.wikidot.com/>

3.8. Чи правильно ми говоримо? Посібник Євгенії Чак. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://chak-chy-pravylnomyhovorymo.wikidot.com/vidavtora>

3.9. Неправильно-правильно. Довідник з українського слововживання М. Волощак. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nepravylnopravylno.wikidot.com/>

3.10. Культура мови на щодень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kultura-movy.wikidot.com/about>

Розробник силабусу:

Завідувач кафедри українознавства,
кандидат філологічних наук, доцент

Неля НІКУЛІНА

Силабус розглянуто та схвалено на засіданні кафедри українознавства. Протокол № 1 від «27» серпня 2026 р.

Заступник завідувача кафедри, доцент

Наталія КНИШЕНКО

Погоджено

Гарант освітньої програми

к.пед.н., професор

Володимир БОНДАРЕНКО

Декан факультету транспортних систем

к.е.н, професор

Юрій БЕКЕТОВ